

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: KIRKEN OG ISLAM

ARTIKLER OG INNLEGG

NY ØKUMENISK VÅR

SØNDAGSTEKSTEN

21. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

22. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

BOTS- OG BØNNEDAG

ALLEHELGENSDAG

FRA BISPEDØMMERÅDENE

KIRKEN OG ISLAM

Islam og muslimer er for tiden et hett debattema. Også kirkens rolle i denne sammenheng står på dagsorden. Historisk sett har kirken hatt et svært konfliktfylt forhold til islam. I dag preges kirkens holdning i større grad av dialog. For dette møter kirken kritikk fra noen hold.

Spørsmålet om kirkens forhold til islam reiser mange typer spørsmål. For en saklig debatt er det nødvendig å se både sammenhengen og forskjellen mellom dem. Det er forskjell på det teologiske spørsmål om sannhet i egen og andres tro, og spørsmålet om hvordan man skal leve sammen med mennesker av annen tro. Dette er spørsmål som gjelder forholdet til alle typer tro og livssyn, men som får sin egen farge i møte med islam. Årsaken til det er at kristendom og islam har en lang historie sammen og er blitt gjensidig påvirket av hverandre. Som mono-teistiske skriftreligioner inneholder de mange fellestrekk samtidig som de i sin grunnstruktur er grunnleggende forskjellig. Deres fortelling om hverandre er også forskjellig. Mens islam ser på Jesus som en av Muhammeds forløpere, mener kristendommen at den endegyldige gudsåpenbaring kom i og med Jesus.

Hvordan en fra kristent hold skal vurdere islam som religion, kommer i stor grad an på hva slags religionsteologi man har. Hvis man tenker ut fra en grunnleggende motsetning mellom det kristne budskapet og religionene, blir forholdet mellom kristendom og islam å forstå som forholdet mellom lys og mørke, mellom sannhet og løgn. For en luthersk kirke er det naturlig å ha en mer nyansert tilnærming i lys av tanken om den allmenne åpenbaring. Ifølge Paulus har Gud lagt kunnskap om seg selv og sin vilje ned i skaper-

verket og samvittigheten (Rom 1,18–20; 2,14f), og menneskelig religiøsitet er derfor et forsøk på å komme til rette med denne kunnskapen. For islams del kommer i tillegg ikke bare forholdet til den allmenne gudserkjennelse, men også at den viderefører elementer fra den bibelske tradisjon, om enn i omformet utgave. Islam ligger derfor nærmere kristendommen enn østlige religioner som ikke har de samme røtter. Fra et kristent synspunkt vil vi derfor kunne anerkjenne og verdsette mange elementer i islam, samtidig som den endelige målestokken vil måtte være gudsåpenbaringen i Jesus Kristus.

En positiv og dialogisk holdning til islam kan aldri avlyse vitnesbyrdet om Jesus Kristus som verdens frelser.

Et spørsmål som ofte dukker opp i denne sammenheng, er om kristne og muslimer tilber den samme Gud. Svaret på spørsmålet avhenger av hvordan man oppfatter det. Dersom man forstår spørsmålet som et spørsmål om det egentlige objektet for tilbedelsen, kan svaret ikke være annet enn ja. Siden det ikke finnes mer enn én Gud, må enhver søken etter det guddommelige til syvende og sist ha denne Gud som sitt objekt. Dette er også poenget for Paulus' tale på Areopagos, der han overfor grekerne forkynder den Gud de har tilbedt uten å kjenne (Apg 17,22–28). Spørsmålet om man tilber den samme Gud, kan imidlertid også forstås som et spørsmål om man har den samme forståelse av den Gud man tilber, altså et spørsmål om gudsbilde. Her må man konstatere at det tross likheter er store forskjeller

mellom gudsbildet i kristendom og islam. Ikke minst skiller veiene når vi nærmer oss den kristne forståelse av Gud som treenig og av Jesus som Guds sønn.

Både kristendom og islam hevder på hvert sitt hold å forvalte sannheten om Gud og Guds forhold til verden. Å relativisere forskjellene og hevde at begge kan ha rett på samme tid, tar i virkeligheten ingen av religionenes selvforståelse på alvor. Både kristendom og islam er misjonerende religioner som gjerne vil overbevise andre om sin forståelse av sannheten. En positiv og dialogisk holdning til islam kan aldri avlyse vitnesbyrdet om Jesus Kristus som verdens frelser. Dialog utelukker ikke proklamasjon eller evangelisering, ei heller ønsket for alle mennesker ”at de må bli frelst”, for igjen å låne et ord av Paulus (Rom 10,1).

Å avlegge vitnesbyrd om sannheten i Jesus står på ingen måte i motsetning til dialog. Men den som avlegger vitnesbyrd om hva man selv tror på, må også være åpen for å høre andres vitnesbyrd. I møte med andre troendes vitnesbyrd ligger alltid også en mulighet for å komme til en ny overbevisning. Men skifte av tro må ikke skje med tvang eller med løfte om fordeler, like lite som noen med tvang skal hindres fra å skifte tro. I så måte var felleserklæringen om trosfrihet og konvertering fra Islamsk Råd og Mellomkirkelig råd fra 2007 et unikt uttrykk for fruktene av dialog. Her understrekes det at all maktbruk og manipulasjon i samband med konvertering må avvises, samtidig som retten til å misjonere fastholdes.

Dialog og samarbeid mellom kristne og islam er i vår tid noe langt mer enn et prosjekt for teologisk interesserte. I ”A common word between us and you” – et brev fra islamske til kristne ledere og teologer fra 2007 – understrekes det at siden kristne og muslimer til sammen utgjør mer enn halvparten av jordens befolkning, er fred og rettferdighet mellom dem av avgjørende betydning for verdens framtid. Det inter-

essante er at de islamske lærde finner grunnlaget for dette det dobbelte kjærlighetsbud: Budet om å elske Gud og nesten – et bud som finnes både i Bibelen og i Koranen. Brevet utløste en rekke svar fra kristne teologer og ledere som sluttet seg til ønsket om fredelig sameksistens på kjærlighetsbudets grunn (Dokumentet og svarene finnes på www.acommonword.com).

I de senere årene har forholdet til islam blitt satt på prøve på grunn av ulike former for voldelig islamsk ekstremisme. Det store flertall av muslimer tar avstand fra slik ekstremisme, og de fleste ofre for den er selv muslimer. Likevel er det mange som selv ikke er muslimer, som mener å vite at det er i de ekstreme retningene man finner den ”egentlige” islam. Ofte hører man referanser til tekster fra Koranen for å belegge et slikt syn. Konklusjonen blir at det er islam og muslimer som i seg selv er problemet og bør bekjempes – eller i alle fall stenges ute fra vår del av verden.

En slik tolkning av islam ved ikke-muslimer tar ikke på alvor at religiøse tradisjoner aldri er konstante størrelser. De kan fortolkes og praktiseres på ulikt vis, til ulike tider og av ulike grupper. Det gjelder både islam og kristendom. I møte med mennesker av annen tro enn en selv er det en god regel å la den andre selv definere hva man står for – herunder hvordan man fortolker sine hellige skrifter og praktiserer sin tradisjon. Religionskritikk er viktig – også kritikk av islam. Men da må man sørge for at det man kritiserer ikke er et bilde av det ”virkelige islam”, som man selv har skapt, men noe som muslimer faktisk står for. Da trenger ikke kritikk av ekstreme muslimer ramme alle andre muslimer. Nettopp for å unngå falske fiendebilder er den mulighet til forståelse og innsikt som ligger i dialogen, så viktig.

For å unngå falske fiendebilder er den mulighet til forståelse og innsikt som ligger i dialogen, så viktig

.....
HARALD HEGSTAD
HARALD.HEGSTAD@MF.NO

NY ØKUMENISK VÅR

AV BERIT HAGEN AGØY, GENERALSEKRETÆR, MELLOMKIRKELIG RÅD
BA777@KIRKEN.NO

I år er det 70 år siden Kirkenes verdensråd (KV) ble etablert i Amsterdam. I etterdønningene av 2. verdenskrig ble også Det lutherske verdensforbund (LVF) opprettet i 1947, og i 1959, under den kalde krigen, holdt Konferansen av europeiske kirker (KEK) sin første generalforsamling.

Da disse økumeniske organisasjonene ble stiftet, var den verdensvide kirken dominert av et vestlig, geistlig og mannlig lederskap. Teologiske impulser og misjon gikk fra veletablerte kirker i nord og vest til nyere kirker i sør og øst. Hvordan ser dette ut i dag? Hva står på dagsorden i den økumeniske bevegelsen i 2018? For 10–20 år siden snakket mange om en økumenisk vinter; ser vi nå en vårløsning? Jeg skal gi noen korte innblikk på dagens økumeniske situasjon med utgangspunkt i sommerens generalforsamling i KEK og pavebesøket til sentralkomitémøtet i KV.

ET LANDSKAP I ENDRING

Først noen stikkord om endringer som har preget den verdensvide kirken de siste tiårene. Nå bor hovedtyngden av kristenheten i det vi ofte omtaler som det globale sør. Asia og Afrika opplever kirkevekst, mens de historiske kirkene i de gamle kristne landene preges av tilbakegang og sekularisering. Misjonen har endret retning og foregår nå fra og til alle verdenshjørner. Karismatiske pinsevenner og evangelikale miljøer er ofte drivkraften i evangeliseringsarbeid og menighetsplanting, og dette bidrar til at den verdensvide kirken blir mer mangfoldig, både i kulturelle uttrykk, teologi og organisasjonsformer.

”Misjon fra de marginaliserte” er det nye slagordet.¹ Dette er et uttrykk for at de som tradisjonelt har vært marginaliserte i kirke og samfunn (fattige, urfolk, kvinner, unge o.a.), sitter med erfaringer og innsikter som kan bidra til å klargjøre

vår forståelse av evangeliet. Vi minnes Jesu møte med utstøtte mennesker i hans samtid. Det er også et uttrykk for at vi som kristne skal bevege oss i randsonen, tørre å være sårbare, dristige og åpne for nye impulser og endringer.

Nyere misjonsforståelse vektlegger ”Guds misjon”; kirken er *Guds* redskap for å utbre Guds rike på jord, og *vi* er Guds medarbeidere, Kristi etterfølgere og disipler. Vi skal la oss lede dit Ånden fører oss. Mon tro om ikke den økumeniske bevegelse er blitt mer spirituell de senere årene? Den hellige ånd figurerer i hvert fall ofte i nyere økumeniske dokumenter, som for eksempel i Faith and Order-dokumentet om kirkeforståelse, *The Church – Towards a Common Future*. Dette er trolig resultat av økt innflytelse fra både ortodokse og nyere, karismatiske kirker.²

Det siste tiåret har det skjedd en tilnærming mellom den økumeniske bevegelsen (KV, LVF, KEK og andre) og den evangelikale bevegelsen (World Evangelical Alliance (WEA) og Lausannebevegelsen). I dag merker vi lite til den klassiske motsetningen fra 1960- og 70-tallet mellom disse to fløyene i kristenheten. Nå samarbeider WEA ikke bare med KV, men også med Den romersk-katolske kirke. Et uttrykk for dette er det felles misjonsdokumentet *Christian Witness in a Multi-Religious World* fra 2011.³ Global Christian Forum som ble initiert av KV, samler nå en stor bredde av kirker og menigheter som tidligere sto fjernere fra KV. Forumet møtte sist i Bogota nå i vår.⁴

Oppfatningen av at det er en motsetning mellom evangelisering og diakoni (les politisk engasjement), er avleggs. Det er bred økumenisk enighet om at kirkens oppdrag (mission) omfatter både evangelisering, diakoni og samfunnsengasjement – og vi kan også legge til religionsdialog.

Denne teologiske samstemtheten har utvilsomt bidratt til å styrke oppslutningen om den økumeniske bevegelsen de siste tiårene. Den brede deltagelsen fra kirker som ikke er KV-medlemmer, på KVs siste generalforsamling i Busan i Sør-Korea i 2013 er uttrykk for dette. Det samme er tilfellet med KVs samarbeid med f.eks. WEA og Vatikanet. For å si det litt forenklet: KV er blitt mer opptatt av spiritualitet og evangelisering, mens den evangelikale bevegelse har tydeliggjort kirakens diakonale oppdrag.

Dagsorden i det verdensvide kirkefellesskapet settes nå i stor grad av kirker i det globale sør. De fleste kristne lever i samfunn preget av urettferdighet og fattigdom. Klimaendringer, økende økonomisk og sosial ulikhet, diskriminering og vold – særlig mot kvinner og barn – migrasjon, terror, polarisering og konflikt er stikkord som beskriver hverdagen for kirkemedlemmer i alle deler av verden.

Religion er blitt politisert; koplingen mellom religion, etnisitet og nasjonalisme utnyttes av politikere i ulike deler av verden, også i Europa og Norge. Utrygghet og fremmedfrykt øker når vi skiller mellom "oss" og "de andre". "Frykt er den største utfordringen i dagens Europa," innledet erkebiskopen av Canterbury, Justin Welby, sin tale til KEKs generalforsamling med i juni.⁵ Kirken er kalt til å bygge medmenneskelige fellesskap hvor gjestfrihet, tillit og kjærlighet råder. KVs generalsekretær, Olav Fykse Tveit, har i sine taler den siste tiden understreket det kristne håpet og beskrevet den økumeniske bevegelse som en håpsbevegelse og en kjærlighetsbevegelse.⁵

Religionens samfunnsrolle diskuteres mer nå enn for en generasjon siden, men ofte av mediefolk og politikere med en mangelfull og fordomsfull holdning til religion. Religion er noe negativt – en trussel. Samtidig ønsker seriøse aktører innen utvikling (f.eks. i FN-systemet), næringsliv, sivilsamfunn og politiske makthavere et nærmere samarbeid med religiøse aktører ut fra en erkjennelse av viktigheten av trossamfunnens moralske autoritet og diakonale arbeid. Dette er tydelig, ikke minst når det gjelder klima og flyktninger. KV har de siste årene stått fram som den sentrale globale organisasjonen som

samler og engasjerer kirker og kristne organisasjoner, og som den foretrukne partner av andre trossamfunn og sekulære partnere. KV merker nå en gledelig pågang fra ulike aktører som vil ha kirkene med på laget for å løse dagens globale samfunnsutfordringer.

Alle de nevnte forholdene har bidratt til endringer i det økumeniske landskapet, og de har brakt kirkene nærmere hverandre. Samtidig har sosialetiske utfordringer knyttet til kjønn, seksualitet og familieforståelse, virket i motsatt retning. Fra å være svært krevende og ømtålige tema *mellom* kirker, opplever vi nå at ulike oppfatninger om kvinners rolle og homofilt samliv skaper splittelser *internt* i de enkelte kirkene. Det er en økende erkjennelse av at dette ikke er tema framkalt av vestlige, liberale protestantiske kirker, men en del av virkeligheten, uavhengig av hvor i verden en bor, og hvilken kirke en tilhører. Min erfaring er at temperaturen i debattene om disse vanskelige tema har kjølnet noe i økumeniske sammenhenger. Jeg opplever en økende respekt for at det er teologisk forsvarlig å komme til ulike konklusjoner i samlivsspørsmål, og at dette ikke trenger å være kirkesplittende. Dette er tilfelle i LVF, hvor kirkene har holdt sammen i LVF-fellesskapet til tross for ulike syn. I KV har en begynt en lavmælt samtale om teologi, kjønn og seksualitet, men det er helt klart at disse temaene er svært krevende, ikke minst i forhold til de ortodokse medlemskirkene. De utfordrer patriarkalske strukturer, ikke bare i familie og samfunn, men også i kirken selv.

En foreløpig oppsummering: Hovedtrenden nå, slik jeg ser den, er en økumenisk tilnærming og mer fokus på økt samarbeid mellom kirkene. Samtidig vanskeliggjør det som har med kjønn og seksualitet å gjøre, relasjonene – ikke bare mellom kirker – men mellom medlemmer i samme kirkesamfunn.

Som en illustrasjon på trendene overfor, skal jeg se litt nærmere på to av sommerens store økumeniske begivenheter.

PAVE FRANS' BESØK TIL GENÈVE

Pave Frans kom ens ærend til Genève 21. juni for å delta i markeringen av 70-årsjubileet til Kirkenes verdensråd. Det unike besøket er en sterk be-

krefte på pave Frans' prioritering av kirkelig enhetsarbeid og på den nære relasjonen som nå har utviklet seg mellom Den romersk-katolske kirke og KV.

Paven var krystallklar i sin tale: Gud har gitt *bele* sin kirke i oppdrag å fremme evangeliet om fred og forsoning. Kirkens enhet er Guds gave til oss, og vi er satt til å synliggjøre fellesskapet mellom kristne søsken – i tjeneste for hverandre og for alle mennesker. Den verdensvide kirken må derfor stå sammen i møte med en truet og sårbar verden. En samlet kirke må bringe håp til mennesker som lider, og som kjemper for fred, rettferdighet og skaperverket.

Paven minnet oss om at vi vandrer i kraften av Den hellige ånd, og at bønn er økumenikkens oksygen. Han etterlyste et sterkere økumenisk samarbeid om evangelisering og misjon, og han kom med klare diakonale utfordringer i møte med en ødelagt verden. Pave Frans var radikal og konkret da han snakket om diakoni. Han utfordret oss bl.a. til å ta imot så mange flyktninger vi er i stand til – fordi de er våre medmennesker. Han hadde også en klar brodd mot grådighet, materialisme og ødeleggelse av skaperverket.

Paven Frans' agenda er gjenkjennelig for alle som har fulgt KV's arbeid gjennom 70 år. Når paven snakker om klimaengasjement og menneskerettigheter – i et språk KV har brukt i tiår – vekker det internasjonal oppmerksomhet. Det viser paveembetets gjennomslagskraft, men handler også om pave Frans' personlige engasjement og utstråling. At Frans nå forplikter sin kirke til et tettere samarbeid med KV, er ikke overraskende, men likevel svært gledelig.

Bare to ganger tidligere har Den romersk-katolske kirkes overhode besøkt KV's ledelse i Genève; pave Paul VI i 1969 og pave Johannes Paul II i 1984. Men i år var det første gang paven møtte KV's valgte lederskap, sentralkomiteen. Det har vært offisiell kontakt mellom KV og Den romersk-katolske kirke siden Det andre Vatikan-konsil på 1960-tallet. Siden 1968 har det vært katolsk representasjon i "Faith and Order"-kommisjonen. I dag er katolikkene også medlem av Kommisjonen for misjon og evangelisering og deltar i en rekke av KV's ulike utvalg og arbeids-

grupper. Studiestedet Bossey har også en katolsk professor. Relasjonene mellom Vatikanet og KV har variert opp igjennom årene. For 10–20 år siden blåste det en "økumenisk vinter", men nå merker vi draget av en mildere vind.

Paven nikket gjenkjennende da KV's generalsekretær snakket om retten til å håpe i sin tale. Kirken budskap må gi mennesker håp om et bedre liv og troen på at forandring faktisk er mulig, sa Fykse Tveit. Dette står vi sammen om, responderte paven. "Pavens besøk er et håpsteget for alle som lengter etter enhet, fred og rettferdighet i en polarisert og urolig verden," ifølge KV's generalsekretær. Vi som var til stede, kjente varmen fra en økumenisk vårdag.

FELLES PILEGRIMSREISE

"Vi bør gjøre sammen det vi kan gjøre sammen," oppfordret Fykse Tveit i sin tale under pavebesøket. Selv om kirkene er ulike både i teologi og tradisjon, er vi "forsonet i vårt mangfold" og står sammen om det viktigste. I dag ser vi en tendens til at økumenisk samarbeid fokuserer på hva vi er *enige* om og kan gjøre sammen, heller enn på det vi er *uenige* om (Smerten over det vi fremdeles ikke kan dele, som felles nattdver, er der selv sagt fortsatt. Men mens tiden arbeider langsomt for dogmatiske tilnærminger, er det svært mye vi likevel kan gjøre sammen).

KV's siste generalforsamling i Sør-Korea i 2013 lanserte *Pilgrimage of Justice and Peace* som visjon for KV's arbeid i årene framover. Pave Frans har sagt at han også vil være med på denne pilegrimsreisen. Sammen med hele Guds kirke på jord – og alle mennesker av god vilje, uavhengig av tro – vil vi stå sammen i arbeidet for en fredeligere og mer rettferdig verden, i respekt for hverandre og for skaperverket. Temaet for pavebesøket i Genève 21. juni var nettopp "Økumenisk pilegrimsreise – Vi går, ber og arbeider sammen."

"DERE SKAL VÆRE MINE VITNER"

Det går en rød tråd fra pilegrimsreisen som startet i Busan, til Novi Sad der Konferansen av europeiske kirker møttes til generalforsamling i sommer. KEK har vært igjennom en årelang prosess med organisasjonsendringer og har bl.a. flyt-

ter sitt hovedkontor fra Genève til Brussel. Vi møttes i Serbia med forventning om at KEK nå må diskutere kirkens utfordringer og rolle i dagens Europa, og ikke bli lammet av interne strukturdebatter. Det er også forventning om at KEKs relativt nye generalsekretær, den ortodokse finnen Heikki Huttunen, skal revitalisere organisasjonen.

Møtets tema var hentet fra Apg 1,8: ”Dere skal være mine vitner.” Hva betyr det å leve som kristne i dagens Europa? Hvordan kommuniserer vi det kristne budskapet vår tid? Globale utfordringer som klimaendringer, økende økonomisk og sosial ulikhet, politisk polarisering og flyktninger preger også dagens Europa. Hvordan skal utfordringene løses i våre samfunn som i økende grad både er sekulære, flerreligiøse og multikulturelle? Hvor har det blitt av Europas ”kristne sjel”? I forkant av generalforsamlingen hadde KEK gjennomført en omfattende prosess i sine medlemskirker som førte til dokumentet *What Future for Europe?*

Budskapet fra Novi Sad følger to spor: For det første må kirkene fortsette å forkynne, frimodig og tydelig, evangeliet om håp og frelse i dagens sekulariserte Europa. For det andre har kirkene et klart samfunnsansvar. Gjennom vår diakonale tjeneste og politiske påvirkningsarbeid skal vi konkretisere og realisere hva det innebærer å være Kristi etterfølger i vår tid. Det var ingen røster i Novi Sad som stilte spørsmål ved om kirken skal delta i politiske debatter om klima og flyktninger – slik vi har opplevd det her hjemme.

Menneskeverd, likeverd og vern om skaperverket står høyt på KEKs agenda, slik det gjør i KV og i Pave Frans’ budskap. Respekten for andres tro, religionsdialog og diakonalt samarbeid på tvers av tro framheves fra alle kanter.

Det er interessant å se sammenfallet mellom oppfordringene fra misjonskonferansen i Arusha i Tanzania i mars, arrangert av KV’s kommisjon for misjon og evangelisering, og budskapet fra KEKs generalforsamling.⁶ Begge fremhever kallet til etterfølgelse i hverdagen, til disippelskap, gjennom å være ganske konkrete. Det handler om å være gjestfrie overfor flyktninger og fremmede, kjempe mot diskriminering og undertrykkelse,

motarbeide rasisme, fremmedfrykt og vold, ta et oppgjør med urettferdige økonomiske strukturer og å kjempe for menneskerettighetene og bevare skaperverket. Listen over verdens elendighet kan bli ganske lang i økumeniske dokumenter. Vi kalles også til selvransakelse for å vende oss bort fra vår egen egoisme, overforbruk og selvhevdelse. En kan lett bli motløs – om det ikke var for at kirken er håpets folk.

HÅP

Å kjempe for det gode og rette er noe vi gjør som en konsekvens av Guds nåde og kraften i oppstandelsen. Guds rike bryter fram. KEKs generalforsamling stimulerer til fornyet og forsterket samarbeid mellom kirkene, både av hensyn til at kirken skal kunne videreføre sin viktige posisjon i Europa, og også for å tydeliggjøre kirkens teologiske budskap. Det er når vi viser i praksis hvilken Gud vi tro på, at kristendommen har en framtid i Europa.

Under talene på generalforsamlingen ble jeg igjen slått av hvorledes tro, spiritualitet, diakoni og kirkelig enhetsarbeid holdes uløselig sammen. Det er nettopp dette som er energien i pilgrimsferden for rettferdighet og fred: ”Vi går, ber og arbeider sammen” for at verden skal komme til tro.

KILDER:

Pavebesøket og KV’s sentralkomiteemøte:

<https://www.oikoumene.org/en/press-centre/news/wcc-shares-overview-of-june-central-committee-meeting>.

KEKs generalforsamling:

<https://assembly2018.ceceurope.org/>.

Pilgrimage of Justice and Peace:

<https://www.oikoumene.org/en/what-we-do/pilgrimage-of-justice-and-peace>.

¹ *Sammen på vei mot livet – misjon og evangelisering i et landskap i endring* (KV’s misjonsdokument), Norges Kristne Råds skriftserie nr. 17/2013. Tilgjengelig på NKR’s hjemmeside.

² Det er en klar tendens i det økumeniske dokumentet *Kirken – på vei mot en felles visjon*. Norges Kristne Råds skriftserie nr. 18/13. Tilgjengelig på NKR’s hjemmeside.

³ Dokumentet finnes på KVs hjemmeside: <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/wcc-programmes/interreligious-dialogue-and-cooperation/christian-identity-in-pluralistic-societies/christian-witness-in-a-multi-religious-world>.

⁴ Global Christian Forums hjemmeside: <http://www.globalchristianforum.org/>.

⁵ I rapporten til KVs sentralkomité beskriver Olav

Fykse Tveit KV som ”The Ecumenical Movement of Love”, <https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/central-committee/geneva-2018/report-of-the-general-secretary-the-ecumenical-movement-of-love>.

⁶ *Call from Arusha*, Uttalelse fra misjonskonferansen i Arusha, mars 2018 finnes på <https://kirken.no/nb-NO/SMM/nyhetsartikler/arusha-2018/>.

Vil du være prestevikar?

Se ledige vikaroppdrag

Få melding på mobil

Registrer deg gratis på kirkevikar.no

«Kirkevikar er eit svært godt program som gjer det enklare å skaffa vikar. Det sparer meg for nokre telefonar og er enkelt å bruka.»

Mvh

Ludvig Bjerkreim

Prost i Sandnes

 kirkevikar.no

SØNDAGSTEKSTEN

HILDE BARSNES - KJELL ASGEIR SKARTSETERHAGEN - TORBJØRN HOLT - SJUR ISAKSEN

21. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN - 22. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
BOTS- OG BØNNEDAG - ALLEHELGENSDAG

21. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

14. OKTOBER 2018

Prekentekest Luk 16,19–31

Lesetekster 5 Mos 15,7–8.10–11 / 1 Joh 3,16–18

Fortellertekst 1 Mos 4,1–16

Liturgisk farge: Grønn

KJÆRLIGHETEN

”Kjærligheten er Guds første ord, den første tanke som seilte gjennom hans hjerne. Da han sa: Bli lys! blev det kjærlighet. Og alt han hadde skapt var såre godt og han vilde intet ha ugjort igjen derav. Og kjærligheten blev verdens ophav og verdens hersker; men alle dens veier er fulde av blomster og blod, blomster og blod.”

Fra Victoria av Knut Hamsun

Kjærlighet er trolig verdens mest omtalte tema. Bøker, poesi, romaner, filmer, sanger, musikk og livssyn og religion er fylt av refleksjoner om kjærlighet og beskriver ulike sider ved den. Det virker å være en uuttømmelig kilde til inspirasjon, og noe alle kan relatere til på godt og vondt. Vi er avhengig av den for å vokse opp som gode men-

nesker i verden. For uten kjærlighet går noe i stykker inne i oss og rundt oss. Kjærligheten gjør oss sterkere, tryggere, friere, rausere, sunnere og bedre. Kjærligheten søker ikke bare sitt eget, men åpner oss opp for den andre. Når hjerte åpnes, åpnes også våre hender. ”Hva er kjærlighet, har vi lært av Jesus som ga sitt liv for oss.” Jesus har lært oss at det handler om gi og å dele med hverandre. ”Mine barn, la oss elske, ikke med tomme ord, men i gjerning og sannhet.”

LESETEKSTENE

Det er en sammenhengende tråd gjennom de tre tekstene for denne søndagen og lesetekstene tydeliggjør budskapet i prekentekestens eksempelfortelling. GT-teksten har klare oppfordringer til å åpne opp og ta vare på de fattige og epistelteksten stiller det viktige spørsmålet: ”Hva er kjærlighet?” Det å ta imot Kristi kjærlighet handler om å gi den videre og hvor viktig det er i en kristens liv. Begge tekstene har flotte setninger som gjerne kan fungere som overskrifter inn i preken.

PREKENTEKSTEN

Prekentekestens denne søndagen er en todelt eksempelfortelling som fokuserer på den rike mannen, hans fem brødre og leserne. Den spør: Vil de fem brødrene og leserne følge den rike mannens eksempel, eller ta inn over seg Det gamle testaments og Jesu lære om å ha omsorg for dem som trenger hjelp, og på den måten være Abra-

hams barn? Dersom de fem brødrene og leserne ikke følger Jesu lære, vil de ikke ha noen plass ved bordet på den himmelske banketten.

Vers 19–26: Denne delen av fortellingen har paralleller til egyptisk folklore som omhandler at alt blir snudd på hodet i det neste livet i forhold til dette. Det er ikke parallellt til, er dialogen mellom den rike mannen og Abraham i vers 23–25. 27. 29. 30, og det faktum at den fattige personifisert gjennom Lasarus ikke fryder seg over at den rike mannen blir straffet. Teksten gir allikevel ikke noen indikasjoner på at den rike mannen gjorde noe som var uriktig utfra et moralsk perspektiv, ei heller at Lasarus gjorde noe som var moralsk riktig, selv om man har prøvd å få det ut av det. Men det er grunn til å si at disse versene i seg selv kanskje fordømmer den rike for å være rik og velsigner de fattige fordi de er fattige.

Vers 23: Abrahams fang – er en referanse til det foretrukne sted å være ved bordet på den messianske bankett. (Luk. 13,28–29, Joh. 13,22)

Vers 27–31 er den andre delen av eksempelfortellingen, og her forsetter dialogen mellom den rike mannen og Abraham. Det går klart fram at den rike mannens manglende omsorg for Lasarus ikke var i tråd med Det gamle testaments (Luk 16,29–30) eller Jesu lære (Luk. 16,9).

Vers 27 bruker et kjent Lukas-tematikk. Bare ord gjør en ikke til et Abrahams barn og dermed en del av det gjenopprettede Israel. Det kan derfor hevdes at det å ha Abraham som far ikke har noen betydning, om han da ikke gjør gode gjerninger av kjærlighet og viser at han angret på sitt selvsentrerte liv.

Vers 31: De rike som hørte til felleskapet rundt Lukas, får formaninger om å hjelpe Lasarus-ene som er blant dem. Men Luk 16, 19–31 lærer også at de fattige blir ikke frelst sola gratia; de også må respondere på budskapet om den oppstandne Jesus Kristus som reiser opp dem som tror (de ydmyke av hjerte) til et nytt liv.

LUKK VILLIG OPP HÅNDEN FOR DIN BROR, FOR DE NØDLIDENDE OG FATTIGE.

Tematikken i tekstene for denne søndagen er velkjente og utfordrende. De gir oss ikke ro, og

det er nok heller ikke meningen. Det er også interessant å merke seg at dette ikke er noen ny tematikk som har kommet til etter velstandsøkningen i vår del av verden, men er noe som ser ut til å ha vært utfordrende for menneskeheten til alle tider. Kanskje gir det oss da grunn til å starte med å reflektere rundt hvorfor det er slik. Hvorfor må vi stadig minnes på å ha omsorg for de nødlidende og fattige? Hvorfor glemmer de av oss som har rikelig, så ofte å dele av sin rikdom? Hva skjer med mennesker som ikke kjenner fattigdom på kroppen, eller aldri har kjent det? Hva gjør det med oss? Hvordan er det mulig for mange av oss å snu oss bort og ikke forholde oss til de mennesker som lider? Vi mennesker bruker alltid ulike strategier for å håndtere livet, både det gode det byr på, og det som er mer utfordrende. Vi har også en tendens til å holde fast på innarbeidete mønster, med mindre vi tar aktive oppgjør med dem og bevisst vil endre adferd. Det krever ofte indre prosesser å få hjerte og intellekt til å jobbe sammen på en konstruktiv måte.

Det kan se ut som de av oss som har det relativt bekvemt, gjerne vil leve i den boblen, og slippe å forholde oss til at det også finnes en annen virkelighet. Da jeg studerte i USA for mange år siden, tok jeg et kurs som satte fokus på dette teamet. En del av kurset var opphold i Mexico City der vi bodde hos fattige familier. Da fikk vi kjenne på kroppen litt av hvilke forskjeller som finnes, og hva det ville si. Det var noen få dager for oss, og så dro vi tilbake til vår mer behagelige verden. Det gjorde allikevel et utslettelig inntrykk, og jeg aldri kommer til å glemme luktene, lydene og menneskene. Jeg hadde plutselig kjent det på min egen kropp hva det ville si ikke å ha toalett og innlagt vann. Jeg hadde møtt mennesker som bodde der, og sett dem inn i øynene og bodd i deres hjem. Det var ubehagelig å bo sånn, men det var enda mer ubehagelig å kjenne på forskjellene. Hvorfor var sånn at vi kunne dra tilbake til en annen verden, mens de hadde ingen vei å dra? I dag, ca. 20 år etter, bor nok familien der fremdeles, og det har nok ikke skjedd så mye med deres hverdag siden jeg var der sist heller. Det er ikke godt å tenke på, og det skaper en konflikt

inne i meg, som er vanskelig å kjenne på. Når vi tar inn over oss en liten flik av den urettferdighet som finnes, og at det er vår bror og søster som lider, da er det vanskeligere å snu oss bort. Det er nok derfor vi så gjerne ønsker ikke å gå for nær, ikke ordentlig vil kjenne på hva denne urettferdigheten gjør med oss, for da beveges vi til handling. Men så kommer maktesløshetens store MEN, og våre unnskyldninger. Det er jo så komplisert det hele; tiggerne på gaten er bare skalkeskjul for bakmenn som står bak og utnytter fattige for å tjene seg rike. Det har vist seg å være mye sant i det. Vi kan jo ikke ta inn til vårt land alle som banker på vår dør; da ødelegger vi det samfunnet vi har bygd opp. Det samfunnet vi har bygd opp, er et samfunn der vi gjennom våre skattepenger i stor grad har gitt felleskapet i oppdrag å ta seg av dem som er mest hjelpetrengende blant oss. Vårt velferdssystem i Norge er virkelig et gode som vi som enkeltmennesker også bidrar til, samtidig som det hjelper oss til å holde vår hjelpetrengende bror og søster litt på avstand fra vårt daglige liv. Det er denne behagelige avstanden til mennesker blant oss, som trenger en hjelpende hånd, som lett kan gjøre oss enda mer selv-sentrerte og fjerne den ubehagelige konflikten det skaper å se et annet menneskes nød i øynene. Derfor trenger vi igjen og igjen å bli minnet på at avstanden ikke gjør problemet mindre, men større. Det er viktig å vite at vi i Europa har stått først i køen svært ofte, og det forplikter. Da det var nød i Europa og i Norge, befolkning økte, og det ikke var nok mat til alle, hadde vi en utvei. Det fantes ennå land i verden der det ikke var tett befolket, og halve den norske befolkning på den tiden utvandret fra Norge til USA. Vi var heldige i Norge og Europa, som kunne løse vår nødsituasjon med migrasjon. I dag er vi organisert på en annen måte i verden; vi har sterkere nasjoner, landegrensener og mer utviklede samfunnssystem i store deler av verden. Vi er likevel borgere på samme klode, og vi er, enten vi vil innrømme det eller ikke, avhengige av hverandre. Det vil alltid være ulike meninger om de politiske løsningene for hvordan vi tar ansvar for hverandre i vårt eget land og i verden. Det som står fast til alle tider er den sterke utfordringen som vi blir gitt for villig

å lukke hånden opp for de nødlidende og fattige, og det er vårt ansvar som enkeltmennesker og samfunn å svare på denne utfordringen på en måte som gjør forskjell, og som lindrer nød. Det er vårt ansvar som enkeltmennesker å tenke gjennom hva jeg kan bidra med, og gjøre det om til handling i dag.

”Mine barn, la oss elske, ikke med tomme ord, men i gjerning og sannhet.”

Derfor er det også vårt ansvar som kirke å minne oss selv og andre på hvor viktig det er å stå opp for andre, at vi alle kan bidra, og at unnskyldningene ikke må bli uoverstigelige murer vi gjemmer oss bak. Dette budskapet blir ikke gammelt; det er like aktuelt og utfordrende som det har vært til alle tider.

Utfordringen for oss som skal preke om dette temaet, er å ta med oss våre menigheter på en reise der vi står i samme båt og ser etter hvordan vi kan la oss bevege til innsats for vår bror og søster. Det skjer som regel sjelden gjennom formaninger, men gjennom at vi fylles med Guds kjærlighet og raushet og sammen ser hvordan vi kan bruke det vi har fått, til å beste for felleskapet. Derfor har jeg tro på å bygge opp prekenen ved å starte i Guds kjærlighet gitt til deg og meg, og nettopp la det fylle opp våre hjerter, la oss utfordre av Jesus til kjærlighetens tjeneste, identifisere både det som beveger, og det som stopper oss, og så ende i Guds favn.

Noen forslag til salmer å plukke fra:

416, 431, 432, 434, 437, 665, 666, 667, 668, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 678, 679, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 724, 731, 732, 733, 737, 738, 740, 741, 743,

HILDE BARSNES
SJØMANNSPREST I BERLIN
HILDE.BARSNES@GMAIL.COM

22. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

21. OKTOBER 2018

Prekentekest: Ordsp 6,20–23a

Lesetekster: Fil 2,1–4 / Johs 12,35–36

Fortelling: Lukas 10,25–37

Poetisk tekst: Salme 1

Liturgisk farge: Grønn

FRA ORDSPRÅKENES 6. KAPITTEL:

²⁰ *Hold fast på din fars bud, min sønn, forkast ikke rettleddningen fra din mor!*

²¹ *Bind dem alltid til ditt hjerte, knytt dem om halsen!*

²² *Når du går skal de lede deg, når du ligger skal de verne deg, og når du våkner skal de tale til deg.*

^{23a} *For budet er en lykt, rettleddningen et lys, (° formaning og tilrettevisning er veien til livet).*

Jeg tok med den siste halvparten av det 23. verset da det føles unaturlig å kutte en tekstlesning ved (i den norske teksten) et komma. Mitt forslag er å lese hele vers 23 på prekestolen. Den siste delen er jo en konklusjon på alt det som står foran.

Jeg føler litt på at når denne teksten er valgt, skinner den godt når den står uten sin sammenheng, mens den med sin sammenheng blir meget mer politisk ukorrekt. Sammenhengen er nemlig, som overskriften i den nyeste norske bibeloversettelsen også peker på: ”Utroskap ødelegger livet.” Hele avsnittet fra 6,20–35 handler om å holde seg til bud og rettleddning slik at man ikke (for å si det litt grovt) som mann havner i senga med ”ond kvinne” (v 24), for som vers 26 sier: ”En hore kan du få for en brødleiv, men en kvinne som hører en annen til, jakter på et dyrebart liv.”

Så forteller teksten om hvor galt det kan gå for en stakkars mann som lar seg lokke utpå. Folkens, dette er ikke tekstperikopen for kvinnea-

gen akkurat. Det er en veldig mannsdominert tekst, med et ensidig maskulint perspektiv. Teksten i seg selv er jo en tiltale til en mannsperson, nemlig ”min sønn”. I redelighetens navn tenkte jeg at jeg skyldte å gjøre oppmerksom på dette. Om en vil velge å trekke det fram i en preken, får mann og kvinne finne ut av. Hvis man lar prekentekestens tre og et halvt vers skinne for seg selv, er det enklere. Bibelredaktørene prøver kanskje å reparere litt ved å kalle avsnittet ”Utroskap ødelegger livet”; utroskap kan jo, som kjent, komme fra begge sider.

DAG OG TEKSTER

Likevel er nok ikke tema for denne høstsøndagen tenkt å være en ”antiutroskaps søndag” eller ”troskaps søndag”; den er heller en søndag som handler om godhet og kjærlighet i hverdagen. I epistelteksten ber Paulus filipperne å være ett i sjel og sinn og tenke på de andres beste. I evangelieteksten formaner Jesus: Tro på lyset mens dere har lysets, så dere kan bli (og være) lysets barn. Fortellingsteksten er all nestekjærlighets grunnfortelling, om den barmhjertige samaritan. Det er kanskje et valg man kan gjøre – akkurat i dag og med denne prekentekestens – å la de andre tekstene spille enda mer med enn man gjør til vanlig når man bygger en preken. Et mulig valg er jo å preke ut fra fortellingsteksten.

ORDSPRÅKENE

I Otto Kaisers gode gamle innledningsbok om det gamle testamentet fant jeg denne oversikten over hele skriftet:

- I 1–9 Ordtak fra Salomo
- II 10,1–22,16 Ordtak fra Salomo
- III 22,17–24,22 Ord fra de vise
- IV 24,23–24,34 Flere ord fra de vise
- V 25–29 Ordspråk fra Hiskias tid
- VI Agurs ord
- VII Lemuels ord

Vi befinner oss i skriftets del I hvor Salomo helt først presenteres som sønn av David og konge i Israel. Visdommen omtales som handlende, vandrende og talende subjekt i delen og er ”hun”. Hun er en ”som roper høyt på gaten og lar stemmen lyde på alle torg. Hun roper ut midt i

larmen og tar til ordet ved byportene” (1,20–21). Med andre ord: Hun er noe som vil noe, som ikke kan tie stille med det hun har på hjertet – fordi det er så viktig. Visdommen er et livets tre (3,18) som en kan holde seg fast til (Jfr. den poetiske teksten fra Salme 1). Denne intensiteten og lidenskapen er altså noe som henger over hele teksten. Gå for all del ikke glipp av visdommen; du må klamre deg til den – alt står på spill! Kaiser kaller tekstene i denne første delen for ”formalende preken”. Han tror at denne delen er skriftets yngste del, selv om den kommer først. Det har vært et spørsmål om advarslene mot ”fremmed kvinne” og farene ved å gi seg i lag med en slik handler om kultisk utroskap mer enn vanlig utroskap. Her lander Kaiser på det siste. Han mener også at personifiseringen av visdommen er inspirert mer fra egyptisk tradisjon enn gresk.

VÅR PREKENTEKST

Hvis vi ser på våre vers isolert og tar dem i beste og mer allmenne mening, henger denne intensiteten også over budskapet her. Den salomoniske preken blir en intensivering av den fjerde bud: Det du har fått med deg hjemmefra, er godt – hedre din far og din mor ved å holde deg til budene og rettleidingene. Kanskje henspiller budene på dekalogen og ”rettleiding fra din mor” mer på rettleiding i hjemmet, i de nære, kjente og kjære ting (”Den fyrste song eg høyra fekk, var *mor* sin song ved vogga.”). Da som senere var den sterkeste foreldrekontakten kontakten med mor for barna som vokste opp. Men både fars bud og mors rettleiding er så viktige at de skal bindes til hjertet og knyttes om halsen. De skal lede deg når du går – ja, all din bevegelse skal ha disse i bakhodet, og de skal være det første som kommer til deg når du slår øynene opp om morgenen, altså en veldig oppgradering av viktigheten av denne edle arven. Hvis relasjonen til foreldre er gått i stykker, blir problematikken en annen. Så teksten taler ikke direkte inn i enhver livserfaring og beskriver denne; den må tas ”i beste mening”.

Mor som tradisjonsformidler møter vi også hos Paulus, i det første Timoteusbrevet, 1,5 hvor

apostelen henviser til gode familierelasjoner ja både mor og mormor og 3,14 ”Men du skal holde fast på det du har lært ... du vet jo hvem du har lært det av. Helt fra du var et lite barn ... ” At ordene kan knyttes til hjertet møter vi også i 5 Mos 6,7–9.

PREKENIDEER

- Hva betyr det å vandre i lyset? Hvor henter vi våre lyskilder.
- Hva har mor og fars rettleiding betydd for meg?
- Har jeg et godt utviklet ORDforråd – som kan inspirere meg til kjærlighetens gjerninger.
- ORD og DIAKONI – hvordan står ord og tjeneste sammen.
- Kjærlighet fra Gud – det største BUD – Bli i kjærlighet – Vær lysets barn.
- Hente inn inspirasjonskilder fra levd liv – fra kjente og ukjente ”helgener” – historier fra virkelighetens verden, enten det er Mor Theresa eller min egen mormor Terese.
- Det påtrengende perspektivet – vår tid er nå – vi må elske og bli elsket – snart er det for sent.
- Vi kan pusse litt på en preken om den barmhjertige samaritan – eller ”en barmhjertig samaritan” – og bygge ord som vi har brukt før, inn i en ny preken. Noe av poenget er at gamle ord blir nye når de brukes inn i en ny sammenheng.
- Visdommen fra to kilder: Guds ord – gjerne de ti bud og det dobbelte kjærlighetsbud (bud) og det levde livet (rettleiding).
- Vandreperspektivet – når du går skal de lede deg.
- Vi trenger ledelse og rettleiding – henter vi lys bare fra oss selv, går vi til slutt i blinde. Guds ord er påtrengende viktig, ja, alt står på spill.

SALMEFORSLAG (ETTER NR):

- 101 Kristus er verdens lys
- 246 Lyset skinner over jord
- 431 La oss vandre i lyset
- 482 Vær du min visdom
- 651 Kjærlighet fra Gud ... det store bud

695 ...vi vil vitne om din frelse, om ditt bud ...
715 ... du byr oss forvalte dem etter de bud ...

Et dikt å meditere over av Verner von Heidentam (1859–1940), fra Nye dikter 1915.

VI MÄNNISKOR

*Vi, som mötas några korte stunder,
barn av samma jord och samma under,
på vår levndads stormomflutna näs!
Skulle kärlekslöst vi gå och kalla?
Samma ensamhet oss väntar alle,
Samma sorgsna sus på gravens gräs.*

Herre, lær oss å telle våre dager, så vi kan få visdom i hjertet!

KJELL ASGEIR SKARTSETERHAGEN
SOKNEPREST I NITTEDAL
KJELL.SKARTSETERHAGEN@
NITTEDAL.KIRKEN.NO

BOTS- OG BØNNEDAG

28. OKTOBER 2018

Prekentekest: Lukas 18,9–14

Lesetekster: Jes 59,1–4 / 1 Joh 1,8–2,2

Liturgisk farge: Fiolet

TOLLERE OG SYNDERE

Bots- og bønnedag, tidligere ”Bots- og bededag” har sin opprinnelse i den store bededag som Danmark–Norge markerte fra 1680-tallet på fjerde fredag etter påske. Senere liturgireformer har flyttet dagen i vår kirkeårskalender, men dagen med sitt særlige botspreg har overlevd ulike omskiftelser. Jeg husker dagen godt fra min ungdomstid som fast kirkegjenger, med sin knappe liturgi uten noen ornamenter, og det dystre preget med presten knelende ved alterringen under litaniet og bededagsbønnen.

Slike nasjonale bededager ble til i en tid da det store flertall i befolkningen, inkludert eliten fra fogder og sokneprester til kongen i København trodde at bønn virket. I en tid da pest og andre sykdommer kunne ramme plutselig og med overveldende kraft, og kriger var ødeleggende som i våre dager, var bededagen å se på som en slags nasjonal åndelig beredskap.

Når disse linjer skrives, foregår det en stortingshøring i Norge om påviste mangler i den nasjonale beredskapen i årene etter 22. juli. I Danmark–Norge på 1600-tallet inngikk store bededag i den nasjonale kriseberedskapen. Når fyrsten i spissen for hele folket kledde seg i sekk og aske og ba Gud om tilgivelse, var det en sterk manifestasjon av nasjonalt fellesskap og troen på bønnens makt. Gud kunne tilgi, Gud kunne beskytte mot pest og ødeleggelse, tørke og avlingssvikt, brann og krig.

Vi hadde en interessant samtale blant sjømannskirkekolleger for noen år siden om formuleringen

”kjenne lysten til det onde i mitt hjerte” fra den gamle syndsbekjennelsen. Flere kolleger anførte at dette ikke stemte med deres livsopplevelse. De kjente ikke på noen slik ”lyst til det onde” og ville endre eller fjerne syndsbekjennelsen. Jeg var ikke enig med dem.

Slik verden og mennesket er skrudd sammen, opplever jeg formuleringen i den gamle syndsbekjennelsen som meget aktuell. 22. juli markerer slutten på en nasjonal uskyldstilstand i Norge. Terroristen kjente på lysten til det onde i sitt hjerte, og handlet deretter med fryktinngydende kraft og konsekvens. Det lyktes ikke å få ham vurdert som utilregnelig, og synden kunne dermed ikke bortforklares som patologi. Dermed ble terrorhandlingen stående i all sin gru. Humanismen sliter når en skal fastholde et positivt menneskesyn samtidig som man skal forklare det som faktisk foregår, av synd og djevleskap.

Vår tids ustoppelige bølge av overgrepssaker i media, skole, politikk og kirke er et annet uttrykk for at lysten til det onde stadig er virksom.

Tolleren og fariseeren i teksten reagerer på ulike måter når de kommer til helligdommen. Fariseeren er representant for den religiøse elite og har livet sitt på stell. Han lister opp de synder han ikke har begått, og takker Gud for det. Tolleren syndighet er på sett og vis tatt for gitt; han kollaborerte med den romerske okkupasjonsmakten og var slik sett en slags quisling.

Hvilke skjulte synder fariseeren hadde gjemt i sitt hjerte, vet vi ingenting om.

Tolleren syndsbekjennelse var kort og fyndig: ”Gud, vær meg synder nådig!”

Jesu respons var tilsvarende fyndig: ”Tolleren gikk hjem rettferdig for Gud, den andre ikke. For hver den som setter seg selv høyt, skal settes lavt, og den som setter seg selv lavt, skal settes høyt.”

Det er knapt noen del av kristen tros lære som har så solid empirisk basis som læren om synden. Det er derfor etter mitt syn uklokt å svekke dette aspektet i vår teologi og liturgi. Vi må selvsagt undervise rett om synd. Den er ikke primært lokalisert i underlivet, og de ”varme” syndene er ikke verre enn de ”kalde”. Men den må bekjennes og tilgis.

Overgrepssaker så vel som terrortrusler krever

selvsagt håndfaste grep. Det er ikke tilstrekkelig å slå seg for brystet, kle seg i sekk og aske og be Gud være oss syndere nådig. Mer trengs, adskillig mer – men ikke mindre. Bunnlinjen i kristen tro vil alltid være tilgivelsen. Den blir aldri uaktuell.

TORBJØRN HOLT
SJØMANNSPREST I LONDON
THO@SJOMANNSKIRKEN.NO

ALLEHELGENSDAG

4. NOVEMBER 2018

Matt 5,13–16

Sal 46,1–8; Rom 1,16–17

Liturgisk farge: Hvit

TO DAGER

Igjen står vi overfor Allehelgensdag, en dag som inviterer til mer enn vi kan romme i ett og samme uttrykk. Derfor har vi også fått to distinkt forskjellige dager på samme dag, en tekstgruppe med lange tradisjoner for Allehelgensdag, en annen tekstgruppe for Minnedag. Det spørs likevel om dette løser alle problemer for menighetene og for dem som planlegger gudstjeneste. Skal Allehelgensdag feires med de tilhørende tekstlige og hymniske tilhørigheter, må det sannsynligvis likevel noe sies om de døde, dem som har gått foran. Dette perspektivet lar jeg i hovedsak ligge denne gangen, siden LK har en egen gjennomgang av Minnedagen.

TO UTROPSTEGN

Vår bibelutgave fra 2011 har forsynt oss med noe såpass uvanlig som to utropstegn i denne teksten (!) Utsagnene som innleder vers 13 og 14, er deskriptive i sin form; her beskrives disiplene som henholdsvis salt og lys. I denne beskrivelsen ligger det en form for evangelisk nåde som er ganske grundig omfavnet i luthersk teologi. Du er det du er i Kristus. Du har fått det du har fått i dåpen. Jeg kan ikke gjøre meg selv til natriumklorid eller få meg selv til å lyse i mørket. Hvis den beskrivelsen skal være sann om meg, må mine ”salt-egenskaper” og mitt lys være plantet i meg av en annen. De som følger Jesus, er salt og lys.

Likevel ligger det en innstendighet og et imperativ i uttrykket: Bli det dere er! Gjør det

som saltet og lyset er skapt til å gjøre! Derav utropstegnene. Kanskje er denne søndagen en god anledning til å tematisere denne dobbeltheten – ord som er både indikativ og imperativ, både beskrivende og normative. Det er samtidig en anledning til å dykke ned i Bergprekenens egen, indre dynamikk som disippelundervisning, en undervisning som mer enn antyder at de troendes rettferdighet skal overgå verdens rettferdighet. Bergprekenens samling av Jesusord angir på en radikal måte gudsrikets standard og moralske profil. En posisjon er at Bergprekenens hensikt var å peke på den standard som skulle gjelde når det fullkomne gudsriket var opprettet, og at det derfor ikke kan brukes som noe annet enn et slags skriftespeil som viser oss hvor syndige og mangelfulle vi er. Det synes jeg er en litt for smart utvei. Jesus mener alvor når han sier hva som forplikter Jesu etterfølgere i det praktiske liv i verden. Ordene er ikke bare, og heller ikke først og fremst, ment til å dømme oss for våre mangler.

TO ORD

De to metaforene er forskjellige og antyder to ulike virkninger av livsfellesskapet med Jesus. Saltet virker internt, i det som det kommer i kontakt med. Det bevarer og renser. Lyset virker eksternt og skinner ut til alt og alle.

v 3: Salt – *hals*. Saltets viktigste funksjon på nytestamentlig tid var å bevare maten mot forråtnelse, en bruk vi ikke trenger å gå langt tilbake for å kjenne fra vårt eget land. Saltet kunne også ha en rensende virkning slik det er beskrevet i 2 Kong 2,19–22 der Elisja rensset vannkilden i Jeriko med salt. Kanskje er det denne virkningen som ligger nærmest det metaforiske i Jesu bruk av ordet? Mindre sannsynlig er det at han sikter til saltet som krydder og smaksetter. Saltets virkninger er altså positive i flere henseende. Nettopp derfor blir Jesu ord også en advarsel. At saltet kan miste sin kraft, skjer ved at det utvannes, eller ved at det forurenses av støv eller andre partikler. Her viser dette til muligheten for svikt og frafall blant disiplene.

V 4: Lys – *fås*. Bruken av dette ordet om disiplene har svimlende dimensjoner, ikke minst siden Jesus i Johannesevangeliet bruker det samme om

seg selv (Joh 8,12). Dette lyset kommer til syne gjennom de gode gjerningene dere gjør, sier Jesus. Det er altså noe mer enn et statisk lys, sterkt eller svakt. Det er et oppsøkende lys. Det kjennetegnes ved hvor og hvordan det plasseres, ikke i det skjulte, men på et sted og i en sammenheng der det får mest mulig virkning. Det er ikke lysets styrke som er avgjørende, men lysets plassering. Denne dagen har mye blaffrende og skjørt lys i seg, lamper på novembermørke kirkegårder.

Det kan holdes mange prekener over lysets virkninger. En av dem har disse tre punktene:

- Lyset avslører.
- Lyset varmer.
- Lyset leder.

Dette sier vi vanligvis om Jesus. Kan det samme sies om hans disipler?

TO VERB

Teksten vår aktualiserer dikotomien mellom sentrale verb: Å kjenne og å handle. Eller kanskje enda mer presist: Å høre og å gjøre. Bergprekenen avsluttes med liknelsen om husbygging (7,24–29), og her gjøres forbindelsen mellom inntrykk og uttrykk overtynlig: Det hjelper ikke med bare kunnskap. Det er ikke nok å bare høre.

All too often this is what our sermons sound like, our churches sound like, our discipleship sounds like. We have a lot of information about Jesus, about God, about the Holy Spirit to share, but that's as far as it goes. We tend to amass information for information's sake and not for the sake of the difference it might actually make for another. In this section of the Sermon on the Mount, Jesus reminds us that knowledge about God cannot exist as simply knowledge. Knowledge about God, theology, if you will, is God's very presence in the world. It is not enough to know about God. As disciples, we have to be the

activity of God in the world. We are called to live out our identity as salt and light. (Prof. Karoline Lewis, Luther Seminary)

Nøden roper på kunnskap med handling. Kunnskap uten handling holder rasismen vedlike i verden. Kunnskap uten handling bidrar til at mennesker fortsatt undertrykkes i sult og fattigdom. Kunnskap uten handling hjelper ingen til de avgjørende erfaringene av kjærlighet.

Salt og lys er hverdagsnødvendigheter. Jesus gir retning for en praktisk og hverdagslig etterfølgelse. Slik er Jesu disipler, den gang og nå, mennesker som gjør en forskjell på små eller store flater. Slik er Jesu disipler, den gang som nå, mennesker som gir gjenskinn av Guds lys i verden og formidler den omsorg og varme som alltid strømmer fra hans kilde.

TO BLIKK

Allehelgensdagen en dag for de levende: *"Hen over jord et pilgrimstog så sakte skrider frem."* Dette merkelige oppstoet fortsetter å gå gjennom verden. De som går der, kaster noen sideblikk mot minnene etter dem som er framme. Den som har hukommelse, har også savn. Derfor er det nødvendig å sørge. De kaster også et blikk framover, i lengsel mot alle tings gjenopprettelse. Men mest tenker de på det de er. De er allerede salt og lys; de lever det de er, sterkt eller svakt. De handler og lyser velsignelsen over livet slik det er, og slik det skal bli – ikke sin egen velsignelse, men hans som går både først og sist i det merkelige oppstoet.

Lykke til!

SJUR ISAKSEN
PREST OG UNIVERSITETSLEKTOR
SJUR.ISAKSEN@MF.NO

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

SØKERE

AGDER OG TELEMARK BISPEDØMME

Søkere til stillingen som stiftsdirektør, Agder og Telemark bispedømme:

Olsen, Birthe Helland (44), stasjonssjef, 4625
FLEKKERØY

Lunde, Erik (39), gruppeleder, 0477 OSLO

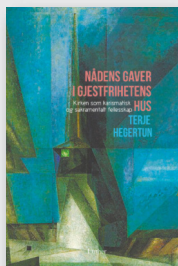
Hansen, Hans Egil (44), kirkeverge, 4823
NEDENES

Thomassen, Dagfinn (57), prost i Orkdal, 7074
SPONGDAL

Ramakrishnan, Muniarajan (33), assistant
professor, 0191 OSLO

3 søkere er unntatt offentlighet

luther

Terje Hegertun
**NÅDENS GAVER I
GJESTFRIHETENS HUS**
299,-

Er kirken alltid enten karismatisk eller sakramental? Hegertun argumenterer for at den har det privilegium å være begge deler. Kirkens store styrke at den er til på grunn av nådens gaver. Det gjør den til det gjestfrie fellesskapet den er ment å være. På en grunnleggende måte er kirken én, til tross for ulikhetene. Hva kan vi lære av hverandre?

www.lutherforlag.no

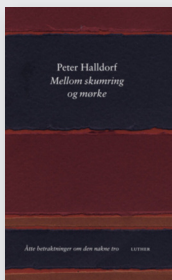

Anne-Margrete Saugstad
BIBELN FOR HODE OG HJERTE
 249,-

I denne boken deler Anne-Margrete Saugstad av sin store kunnskap om Bibelen og de bibelske tekstenes bakgrunn og sammenheng. Her finner du en rekke innfallsvinkler til hele Bibelens skattkammer – fra skapelsesfortellingen til Johannes' åpenbaring. Som leser vil du få større oversikt og forståelse for hva Guds ord er, og hva det handler om: Hans plan og gjennomføring av sitt verk til menneskehetens beste.

Anne-Margrete Saugstad er en skattet forkynner og har i en årrekke vært lærer i Det gamle- og Det nye testamentet ved Bibelskolen i Staffeldtsgate, senere Høgskolen i Staffeldtsgate.

www.lutherforlag.no

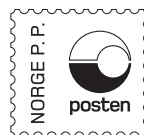
Peter Halldorf
MELLOM SKUMRING OG MØRKE
Åtte betraktninger om den nakne tro
 199,-

Hvorfor hadde ingen sagt at du måtte miste den gamle freden for å vinne en ny og mer virkelig fred? Idet døden sluker Jesus, mister disiplene sin tro. Påskeaften, dagen mellom korset og oppstandelsen, speiler en realisme som ingen av oss kommer utenom, dagene når ateismen åpner seg som en avgrunn i vår sjel. Er Gud død? Finnes han ikke lenger? Har jeg levd på en illusjon?

Boken er knyttet an til fasten og påsken, men den kan også med stort utbytte brukes som en meditasjonsbok når som helst på året.

www.lutherforlag.no

PRIORITY

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, sokneprest Kjersti Gautestad Norheim og praktikumsleder Fredrik Saxegaard. Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 600,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 825,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>